

Бібліографічні посилання:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» / Указ Президента України від 12 січня 2015 року №5: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Гуменюк Б. І. Євроінтеграція – шлях до надійних соціально-економічних та правових стандартів життя / Б. І. Гуменюк, А. Л. Малюська // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2010. – Вип. 16. – С. 57-62.

Струц Анастасія Сергіївна,

студентка третього курсу
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Калініченко Зоя Дмитрівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ТА ПРАВОВІ ЗАСОБИ ДЛЯ
ЗМЦНЕННЯ ДОГОВІРНО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Важливість стабільності фінансової системи для держави очевидна, оскільки високий рівень захисту коштів місцевих та державних бюджетів від внутрішніх і зовнішніх загроз дозволяє органам державної влади не лише задовольняти потреби суспільства, але й акумулювати кошти для непередбачуваних витрат.

Наявність таких коштів за певних умов, які завдають шкоди інтересам як суспільства, так і держави, потребує оперативно реагувати органам державної влади на зміну соціальної, економічної чи політичної обстановки в державі, усувати причини, що їх обумовили та підтримувати стабільність у державі.

Отже, фінансова система передусім є основою, навіть запорукою стабільного розвитку демократичної держави. Крім того, фінансова система є необхідною для економічного розвитку держави. Адже очевидно, що захищеність коштів у межах території держави та наявність гарантій такого захисту робить можливим розвиток підприємництва в державі та вкладення інвестицій у національні підприємства зарубіжними інвесторами без страху втратити кошти через існуючі або потенційні загрози.

На сьогодні захист фінансових інтересів як громадян, так і держави в цілому від будь-яких загроз покладено насамперед на правоохоронну систему.

У законодавстві України відсутнє поняття «правоохоронна система», а у науковій доктрині першим його зміст визначив А. М. Куліш, який дав власне визначення «правоохоронної системи», а саме: це багаторівнева соціальна система, яка включає систему правових засобів, методів та гарантій, що забезпечують охорону суспільних відносин від протиправних посягань, та державні органи, які виконують правоохоронні функції [1].

Отже, правоохоронні органи, перелік яких на законодавчому рівні наведено у Законі України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 року, є невід'ємним елементом правоохоронної системи будь-якої держави.

Зокрема, у ст. 2 зазначеного нормативно-правового акту визначено, що правоохоронними органами є органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів та зборів, органи й установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, що здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

Відразу ж необхідно зазначити, що такий підхід законодавця до визначення поняття «правоохоронні органи» є неповним, оскільки не складно помітити, що слова «інші правоохоронні органи, які здійснюють правозастосовні та правоохоронні органи» не дають нам можливості назвати такий перелік вичерпним.

Крім того, у ст. 1 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року під правоохоронними органами пропонується розуміти органи державної влади, на які Конституцією і законами України покладено здійснення правоохоронних функцій. Але зазначені визначення не дають нам чіткого уявлення про те, який саме орган є правоохоронним, оскільки, по-перше, на законодавчому рівні відсутні поняття «правозастосовні функції» та «правоохоронні функції», по-друге, на сьогодні немає державного органу, який би не застосовував правових норм.

Отже, перед нами ставиться ще одне питання, які ж органи тоді відносити до тих, що реалізують названі функції, якщо ми не маємо можливості зрозуміти позицію законодавця з цього приводу через відсутність таких понять у нормативно-правових актах національного законодавства.

Зокрема, у Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави» від 19 червня 2003 року правоохоронні органи визначено як державні органи, що відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

Така ситуація привела до того, що на сьогодні серед науковців існує безліч підходів до визначення поняття «правоохоронні органи», кожен виокремлює власні критерії, за яким той чи інший орган можна вважати правоохоронним і надає перелік таких органів. Звичайно, недоцільно виділяти якийсь один підхід, але важливо розглянути декілька з них, щоб зрозуміти особливості та специфіку діяльності правоохоронних органів.

Найбільш відомим є поняття, запропоноване О. М. Бандуркою, відповідно до якого таким органом є спеціалізований державний органи, що здійснює функції забезпечення громадського порядку та громадської безпеки[2].

Зокрема, О. В. Тюріна визначає правоохоронний орган держави як орган, уповноважений державою на застосування заходів державного примусу, рішення якого мають правозастосовний характер і діяльність якого полягає у впливі на загрози праву як реальні, так і потенційні та має державно-владний, юрисдикційний, підзаконний та регламентований характер.

Із цього поняття важливо виділити таку ознаку правоохоронного органу, як можливість застосовувати державний примус, який за О. Р. Трещовою має на меті усунення певної неправомірної поведінки суб'єкта, який порушує охоронювані законодавством суспільні відносини, а також усунення загрози суспільним відносинам за відсутності протиправної поведінки, але коли загроза виникає об'єктивно. При цьому такий вид примусу здійснюється правоохоронними органами від імені держави та на

законних підставах.

Т.О.Пікуль під правоохоронним органом розуміє державний орган, основним (головним) предметом діяльності якого є законодавчо визначені функції або завдання з боротьби із правопорушеннями, що тягнуть за собою юридичну відповідальність у сфері публічного права. Як бачимо, тут науковець уже відокремлює правоохоронні органи від інших за такою ознакою як боротьба з правопорушеннями.

Автори підручника за редакцією В. Т. Маляренка, у свою чергу, окреслювали правоохоронний орган як державну установу – державну юридичну особу, яка діє в системі органів влади і виконує на основі закону державні функції (владні, організаційно-розпорядчі, контрольно-перевірні) у різних сферах внутрішньої та зовнішньої діяльності Української держави.

Найбільш змістовним є поняття Д. І. Бородіна, за яким правоохоронний орган – це державний орган, виконання яким однієї чи кількох головних правоохоронних функцій є основним у його діяльності, який характеризується окремим матеріально-технічним забезпеченням співробітників і до якого чинним законодавством висуваються спеціальні вимоги і співробітники якого з метою ефективного виконання своїх обов'язків законами та підзаконними нормативними актами наділяються специфічними правами та обов'язками[3].

Доцільно зазначити, що науковець звертає вже увагу на специфіку матеріально-технічного забезпечення, вимог, а також прав та обов'язків співробітників правоохоронних органів, що відрізняє правоохоронний орган від інших органів держави. До того ж такі права і обов'язки є елементом статусу правоохоронних органів як суб'єктів адміністративного права.

Таким чином, незважаючи на відсутність чіткого визначення законодавцем поняття «правоохоронні органи» та єдності серед науковців щодо його розуміння, правоохоронні органи утворюють певним чином відособлену за ознакою професійної діяльності самостійну групу органів держави, що мають визначені завдання та виконують певні правоохоронні функції. Відповідно мета, завдання та функції правоохоронних органів у цілому полягають у забезпеченні законності та правопорядку в усіх сферах життєдіяльності нашої держави.

Щодо захисту фінансової системи держави, то діяльність правоохоронних органів у цій сфері здебільшого зводиться до боротьби з фінансово-економічними кримінальними та адміністративними правопорушеннями – запобігання і викриття правопорушень у фінансовій сфері України. За національним законодавством кожен правоохоронний орган відіграє свою роль у захисті фінансової системи держави, а тому вивчення їх адміністративно-правового статусу саме як суб'єктів захисту фінансової системи держави є актуальним та необхідним, передусім для того, щоб зрозуміти який з правоохоронних органів яку роль відіграє у захисті фінансової системи, виявити існуючі недоліки у законодавстві та висунути власні пропозиції щодо його удосконалення для підвищення ефективності діяльності таких правоохоронних органів.

За С.Г.Стеценко кожен правоохоронний орган для того, щоб бути суб'єктом адміністративного права, повинен мати правосуб'єктність. В органах держави адміністративна правосуб'єктність проявляється в компетенції, закріпленій нормативними документами, тобто у сукупності їх юридично-владних прав та обов'язків, що надаються їм для виконання завдань та функцій.

У свою чергу до адміністративно-правового статусу державних органів відносять ряд елементів, серед яких: мета, порядок утворення та

функціонування державних органів, основні завдання та форми відносин з іншими ланками державного апарату.

Незважаючи на різноманітність підходів до визначення елементів адміністративно-правового статусу правоохоронних органів, треба зазначити, що адміністративно-правовий статус державного органу складається з блоків: 1) цільового, що визначає норми про мету, завдання, функції діяльності; 2) організаційно-структурного, який утворюють правові приписи, що регламентують порядок утворення, реорганізації, ліквідації органу, його структуру, лінійну та функціональну підпорядкованість; 3) компетенції як сукупності повноважень і підвідомчості. Звичайно, дослідження зазначених елементів дасть нам чітке уявлення про адміністративно-правовий статус того чи іншого органу держави, однак дуже важливим елементом, який не був віднесений до складових адміністративно-правового статусу жодним із названих науковців, є юридична відповідальність.

Юридичну відповідальність необхідно розглядати у двох аспектах:

– по-перше, як обов'язок відповідати за свої протиправні дії, зазнаючи певних негативних наслідків за правопорушення (негативна відповідальність);

– по-друге, як добровільне та ініціативне виконання обов'язків та високу правову свідомість (позитивна відповідальність).

Тут варто звернути увагу, що серед цільового, організаційного блоку та компетенції як важливих складових та адміністративно-правового статусу будь-якого органу держави виділяє ще один – адміністративну відповідальність як необхідний правовий засіб забезпечення належного виконання обов'язків органу державної влади. Хоча доцільно погодитися, що відповідальність за неналежне виконання обов'язків кожним органом держави не повинна обмежуватися лише адміністративною. Адже таке виконання прямо залежить від діяльності їх посадових та службових осіб, а тому необхідно в структурі адміністративно-правового статусу державного органу розглядати питання юридичної (дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної) відповідальності посадових та службових осіб, що працюють у цих органах, оскільки саме від їх діяльності залежить те, чи виконуватиме державний орган покладені на нього завдання та функції ефективно.

Таким чином, мета діяльності, завдання, функції, права та обов'язки, організаційна структура, підпорядкованість, відповідальність правоохоронного органу є важливими, можна навіть сказати основними, елементами його адміністративно-правового статусу. При цьому специфіка діяльності кожного правоохоронного органу обумовлює також специфічні елементи такого статусу, яким також варто приділяти увагу під час вивчення цього питання. Зокрема, мова йшла про органи фінансового контролю, для ефективної діяльності та незалежності яких необхідні певні визначені на законодавчому рівні гарантії.

Бібліографічні посилання:

1. Сутність та ознаки правоохоронної діяльності / А. М. Квіліш // Право і Безпека. - 2005. - Т. 4, № 2. - С. 80-82. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/> ...
2. Бандурка О. М. Курс логіки [Текст] : Підручник / О. М. Бандурка, О. В. Тягло. - К. : Літера ЛТД, 2002. - 159 с.